

Momente importante ale Istoriei

1 DECEMBRIE 1918

A. Revolutia Burghezo - Democratica din Transilvania (1918)

1. Destramarea si prabusirea Imperiului habsburgic:

În toamna anului 1918 criza politica din monarhia austro-ungara a atins punctul culminant. În timp ce lupta revolutionara submina din interior Imperiul habsburgic, situatia militar-strategica a Puterilor Centrale pe toate fronturile se apropia de dezastru. La 15 septembrie 1918 armatele Antantei au rupt frontul din Macedonia, obligând Bulgaria sa ceara armistitiu, ceea ce a constituit o mare lovitura si pentru Austro-Ungaria.

Ocuparea Bulgariei de catre armatele Antantei a adus la restabilirea legaturii României cu trupele aliate de la Salonic. A fost anulata pacea impusa României la Bucuresti de Puterile Centrale; România s-a pregatit sa decreteze cea de-a doua mobilizare. În Serbia, generalul Franchet d'Esperey îsi deplasa trupele în directia Ungariei, ceea ce deschidea armatelor Antantei drumul spre sud-estul Austro-Ungariei.

În timp ce deznodamântul razboiului se întrevedea, în tarile beligerante s-a manifestat cu putere criza revolutionara. Pe fondul dezvoltari social-politice interne, al contradictiilor si conflictelor provocate de razboiul imperialist, care se desfasura de peste patru ani, cu tot cortegiul sau de mizerii si suferinte, si sub impulsul dat de Marea Revolutie Socialista, care a dus la prabusirea imperiului tarist si la instaurarea primului stat socialist din lume, oamenii muncii din lumea capitalista , in frunte cu clasa muncitoare, si-au intensificat lupta împotriva exploatatorilor si asupritorilor din propria tara, împotriva imperialistilor, pentru instaurarea pacii, pentru dobândirea de drepturi si libertati democratice, pentru transformarea revolutionara a societati.

Începând cu toamna anului 1918, tarile capitaliste au fost zguduite de puternice cataclisme sociale: rascoale, revolutii burghezo-democratice si revolutii proletare. Redând tabloul situatiei revolutionare din toamna anului 1918 din Europa, gazeta „Socialismul” ,organul central al Partidului socialist din România scria: „Sub imboldul foametei, a mizeriei, a anilor nesfârșiti de razboi si pildei Rusiei, muncitorimea mondiala a început sa se agite si miscarea revolutionara a pus stapânire pe Bulgaria, a descompus Austro-Ungaria într-un numar de state nationale si a transformat într-un ocean furtunos marea împaratie a Germaniei... Tronurile se rostogolesc, privilegiile se duc si contagiunea revolutionara se întinde amenintând existenta regimului capitalist de pretutindeni.”

În lunile septembrie-octombrie 1918 ale razboiului mondial lupta maselor populare în monarhia Austro-Ungara a luat o extindere nemaicunoscuta pâna atunci. Muncitorii din Austria, Ungaria, Cehia, Transilvania, Bucovina, Croatia, Voivodina, Slovacia, Galitia, etc. au declansat mari batalii de clasa, concretizate prin numeroase greve si demonstratii împotriva razboiului, pentru

încheierea imediată a păcii, pentru pâine, republica, libertate și drepturi democratice. Masele largi de țărani de toate naționalitățile din imperiu și-au intensificat lupta pentru lichidarea relațiilor semifeudale, încercând în mod spontan să intre în posesiunea pământurilor mosești. S-au semnalat pe tot cuprinsul monarhiei Austro-Ungariei încercări de răfuială ale țăranilor cu exploatarea, pe calea incendierii conacelor moșierești și a distrugerii averilor lor.

La 30 octombrie 1918, la Viena, muncitorii au declarat greva generală. În întreaga Austrie au avut loc mari demonstrații sub lozinci republicane. Sub impulsul mișcării largi de masă, Adunarea națională provizorie a proclamat la 12 noiembrie 1918 Republica Austria.

Revoluția burgheză-democratică lichidase monarhia dualistă habsburgică. Și-a încetat existența unul dintre imperiile cu o orânduire birocratică, semifeudală, bazată pe exploatarea popoarelor. Pe ruinele fostei monarhii austro-ungare - „închisoarea a popoarelor” - s-au format noi state naționale independente: Austria, Cehoslovacia, Polonia și Ungaria, iar altele, cum a fost cazul României și Serbiei, și-au desăvârșit unitatea lor.

Destamarea imperiului anacronic, peticit, habsburgic și apariția pe harta lumii a unor state noi, precum și desăvârșirea statului național al altora, au constituit un proces legitim de o deosebită semnificație istorică-progresistă în dezvoltarea popoarelor din Europa centrală și sud-estică.

Țările Antantei au fost puse astfel în fața unui fapt împlinit în momentul deschiderii Conferinței de pace de la Paris, care a consfințit destramarea Austro-Ungariei, constituirea noilor state și desăvârșirea unității celorlalte.

B. Marea Adunare Națională Constituantă de la Alba-Iulia

1. Pregătirea mării adunări naționale constituante a românilor de la Alba-Iulia:

În cursul lunilor octombrie-noiembrie 1918, în Transilvania revoluția burgheză-democratică se desfășura cu repeziune. Programul revendicărilor cu caracter social pentru care militau forțele sociale progresiste, în deosebi mișcările muncitorești și țărănești se împletea strâns cu cel al emancipării naționale, pentru unirea Transilvaniei cu România. Acest act istoric nu putea fi opera maselor largi populare, a întregului popor român.

Ideea convocării unei Adunări Naționale Constituante care să constituie expresia voinței unanime de Unire a Transilvaniei cu România a venit din partea socialistilor.

Pregătirea Marii Adunări Naționale Constituante de la Alba-Iulia s-a făcut într-un timp relativ scurt. Ea a constituit momentul de apogeu al luptei naționale a românilor, a fost un eveniment revoluționar în cursul căruia s-au ridicat marile probleme care stăteau în fața poporului român:

desavârsirea statului national unitar roman, înfaptuirea reformei agrare democratice, asigurarea egalitatii în drepturi pentru nationalitatile conlocuitoare, lupta pentru cucerirea unui regim politic democratic.

Anuntând popoarele lumii vointa si hotarârea sa, natiunea româna declara prin manifest ca ea „din ceasul acesta, oricum ar decide puterile lumii, este hotarâta a pierii mai bine decât a suferii mai departe sclavia si atârnaarea...”. În vederea realizarii acestui deziderat, în încheierea manifestului se cerea sprijinul întregii populatii române din Transilvania, care „spera si astepta ca în nazuintele ei pentru libertate o va ajuta întreg neamul românesc, cu care una vom fi de aici înainte in veci ”.Manifestul, opera lui Vasile Goldis, care prin intermediul statiei de telegrafie din Praga a fost difuzat in lumea întreaga a produs consternare in sânul unor cercuri aristocratice ungesti.

Marea Adunare Nationala, simbol al afirmarii hotarâtoare a poporului de a-si hotarî singur soarta, a fost convocata pentru ziua de 1 Decembrie 1918. Militantii români pentru unirea Transilvaniei cu România avea o larga conceptie democratica despre unire, care o concepeau nu prin înlocuirea unui jug cu altul, ci prin asigurarea conditiilor prielnice de dezvoltare a românilor, cât si a nationalitatilor conlocuitoare. Acest deziderat îl vedeau realizându-se nu prin forta, ci în mod profund democratic, prin afirmarea deschisa a vointei întregului popor. Consiliul national român din Orastie popularizând, prin ziarul cu titlul semnificativ „Libertatea” , convocarea Marii Adunari Nationale de la Alba-Iulia, adauga:„ Aceasta adunare este chemata sa hotarasca asupra sortii neamului românesc si sa exprime vointa nestramutata a natiunii române, care pretinde sus si tare unirea nationala .

Anuntând programul Adunarii Nationale Constituante a natiunii unite din Transilvania, Comitetul organizatoric adreseaza urmatorul apel: „Fratii români, locul cel mai istoric al neamului va asteapta cu bratele deschise, veniti deci sa-l atingeti cu pasul vostru, ca sa simtiti fiorul ce l-a miscat odata pe marele voievod cu numele de arhangheli, pe martirii Horea, Closca si Crisan, pe craiul muntilor, Avram Iancu, si pe toti cei care au început si lucrat la realizarea Visului de veacuri pe care noi cei de azi îl vedem ca pe rasaritul cel mai stralucit al celei mai senine zile a neamului românesc”.

Un deosebit de vibrant apel adresat femeilor române îl facea Elena Pop: „Pâna unde strabate graiul nostru dulce, românii din patru unghiuri vor veni cu totii, invocând cerul si pamântul ca marturie sa le fie jurintei lor solemne. Grabiti-va...”.

De mentionat ca numerosi muncitori apartinând nationalitatilor conlocuitoare de pe teritoriul Transilvaniei, considerând justa vointa de unire nationala a poporului român, se declarau pentru înfaptuirea acestui deziderat pe baze democratice. Astfel muncitorii maghiari din Valea Jiului, alaturi de cei români, discutând în Consiliul muncitoresc problema unirii Transilvaniei cu România, au fost pentru aceasta înfaptuire si pentru transformarea tarii într-un stat democratic. Unul dintre conducatorii Consiliului muncitoresc din Petrosani, la o adunare convocata la 26 octombrie-8 noiembrie 1918 de Partidul national român, declara :„Nu va punem piedici in calea realizarii unitatii voastre nationale...Trecutul care a pradat muncitorimea si care a pus biruri grele pe umerii vostri, politica gresita fata de nationalitati, s-a sfârșit...Si voi ati fost subjogati si jecmaniti, pamântul acesta de pe care v-a alungat statul maghiar si capitalismul al vostru a fost...Dar nu poporul maghiar v-a alungat la marginea padurii. Nu! Capitalismul v-a alungat

statul, aici capitalismul n-are nationalitate. Nationalitatea lui este banul, puterea blestemata care de-o potrivea apasa pe muncitorul român si maghiar sau german".

2.Desfasurarea marii adunari nationale de la Alba-Iulia (1 Decembrie 1918):

În Transilvania, convocarea, in numele Marelui Sfat al natiunii romane, a Marii Adunari Nationale la Alba-Iulia - cetate istorica a neamului nostru, unde pentru prima data s-au unit sub Mihai Viteazu toate provinciile românești - a fost primita cu mare entuziasm de toate cercurile românești, indiferent de vederile lor politice si sociale. Aceasta convocare a fost in atentia guvernului Kfroyli, care voia s-o zadarniceasca.

Planul desfasurarii concrete a adunarii de la Alba-Iulia, initiat si aprobat de consiliul national central, a fost în amanuntime pregatit de dr. I. C. Pop împreuna cu capt .Fl. Medrea; ultimul înca de la 15 noiembrie 1918 ,, a început luarea masurilor in vederea tinerii adunarii nationale" . El cuprindea organizarea propagandei, asigurarea circulatiei, încartiruirea, alimentarea, ordinea si siguranta însasi a Adunarii nationale. Propaganda a fost încredintata lui Ioan C. Pop, iar încartiruirea si siguranta maselor populare participante a fost asigurata pe tot teritoriul judetului Alba. Au fost înstituite garzi militare romane in toate garile, s-a asigurat linia ferata, podurile, tunelele si soselele din puntele principale. In acest scop au fost concentrati aproximativ 3.000 de soldati numai de pe teritoriul judetului Alba. La acestia s-au mai adaugat formatiunile militare care au sosit din alte judete, dintre care amintim un batalion din regiunea Sibiu, sub comanda capit. Vasile Barbu ; efectivul unei jumatați de batalion din Cluj, sub comanda maiorului Cortutiu si a locotenentilor Utalea, Victor Epureanu si Svoze.

Masurile de paza si de siguranta au fost luate deja cu doua zile înainte de ziua adunarii. Ele au constat din urmatoarele:

1. Siguranta in oras , asigurata prin puternice pichete repartizate pe sectoare, apoi plasati pe acoperisurile caselor si turnurilor de biserici de unde se domina.
2. Siguranta in cetate , in primul rând fiind ocupata sala cercului militar de un puternic detasament militar sub comanda capitanului Ioan F. Negrutiu. Aici urma sa se tina adunarea. Apoi alte masuri de paza luate in diferite puncte ale cetatii .
3. Asigurarea circulatiei , prin cordoane armate ; la intrari si încrucisari de drumuri, indicatiunile erau date de catre ofiteri si subofiteri.
4. Asigurarea adunari pe câmpia Albei-Iulii , prin pichete, posturi fixe, alimentate de detasamente puternice de la cazarmile apropiate. Câmpia era înconjurata la mari distante d un cordon de soldati prin care nu se putea trece decât in grupuri compacte, ori având legitimatie speciala.

5. Pentru a prevenii vreun atac din afara , cladirea Adunarii nationale si a întrunirii poporului a fost înconjurata cu trei cordoane de avan-posturi, care erau tot mai razlete spre punctele periferice si al caror cerc extrem era in afara de bataia pustii. In padurile si dealurile ce împrejmuesc Alba-Iulia, acestea comunicau intre ele prin telefon si patrule.

Dar pregatirea adunarii si deplasarea delegatilor spre Alba-Iulia n-a fost de loc usoara. Agenti ai fortelor retrograde s-au dat la numeroase provocari contra delegatilor si a maselor ce doreau sa participe la istoricul eveniment.

Marea Adunare nationala constituinta a romanilor din Transilvania s-a desfasurat în deplina libertate. Prin forma sa de organizare, prin participarea larga a maselor, a delegatilor alesi prin votul unanim al populatiei din întreaga Transilvanie, Adunarea nationala de la Alba-Iulia a capatat un profund caracter plebiscitar, reprezentând populatia romaneasca majoritara pe aceste meleaguri, care era in drept sa hotarasca asupra soartei sale.

In felul acesta, la 1 decembrie 1918 , Adunarea constituinta a romanilor a hotarât in unanimitate unirea Transilvaniei cu România. Factorul hotarâtor care a dus la realizarea Unirii Transilvaniei cu România a fost lupta activa a muncitorilor, taranilor, carturarilor.

3.Ecoul marii adunari constituinte de la Alba-Iulia:

Actul unirii Transilvaniei cu România pecetluit la Alba-Iulia, a avut un puternic ecou atât in tara cat si in strainatate.

Pe adresa Marii Adunari nationale de la Alba-Iulia au sosit zeci si zeci de telegrame de la numerosi romani din Transilvania, care își manifestau astfel solidaritatea si adeziunea la hotarârile adunarii.

Astfel Sfatul national roman din Lupeni scria : „Dorim din inima succes. Traiasca conducatorii ”. Muresan, in numele Sfatului national roman din Petrila si Petrosani trimitea telegramele : „ Aderam la rezolutiunea Adunarii nationale romane ”.

Unirea realizata la 1 Decembrie 1918, la Alba-Iulia, pe baza dreptului de autodeterminare a nationalitatilor a constituit un act legic, obiectiv. Partidul socialist si Uniunea sindicala din România saluta „, cu bucurie dezrobirea nationala a poporului roman din provinciile subjigate ”-- - se arata in declaratia Comitetului Executiv al Partidului socialist si a Comisiei generale Provizorie a sindicatelor din România din februarie 1919 - , si se angajeaza sa respecte „, legamintele de unire hotarâte ” .

Razboaiele Medice sau Greco-Persane

Razboaiele medice

Începând cu 522, Darius I, un suveran energic, conducea Imperiul ahenid, împărțit în circa douăzeci de circumscripții (satrapii), administrate de un guvernator persan, purtând titlul de satrap ("protector al regalității"). O gravă criză nu va întârzi să izbucnească în Asia Mică, în principal în Ionia, între persani și grecii dornici să-și redobândească libertatea.

În 499, Ionia se revoltă împotriva dominației persane. Apelul de ajutor lansat către cetățile grecești de pe celălalt mal al Mării Egee nu găsește ecou decât la Atena și la Eretria, care trimit un modest contingent de trupe, acestea reușesc să incendieze Sardes capitala satrapiei, după care se retrag. Insurecția se extinde în Coria și Cipru. Reacția persană nu întârzie: rebeliunea este zdrobită și în 494, Miletul, de unde pornise revolta, este luat cu asalt și cucerit. Satrapul Astaphernes se arată totuși moderat în ceea ce privește represiunea și pentru a calma spiritele, permite dezvoltarea în orașele elene a unui regim de autonomie civică, fără însă a renunța la perceperea unui tribut.

Intervenția militară a lui Darius în Asia Mică îi atrăsese acestuia atenția către Occident și trezise poate în el idei expansioniste, ori măcar îi stârnise dorința de a impune în Grecia regimuri care să-i fie favorabile în scopul de a elimina riscul difilcutăților pe care le aveau cu grecii din Asia Mică incitâți de compatrioții lor din Europa. În cursul verii anului 490 o importantă escadră persană își face apariția în Marea Egee, sub conducerea amiralului Datis. Naxos este incendiată, Eretria este jefuită și pârjolită.

Persanii debarcă la Marathon, pe coasta orientală a Aticai. Însă, sub conducerea lui Miltiade, un contingent grec compus din 10000 de atenieni și 1000 de plateeni îi atacă și îi pun în derută, provocându-le unele pierderi, Datis ridică ancora și renunțând să mai debarce la Phaleron, face cale îtoarsă în Asia. Atenienii consideră că au reușit o mare victorie, cu care nu vor conțeni să se laude. Ei susțin că, prin acțiunea lor, au salvat Grecia de asaltul barbarilor.

Aceștia însă nu vor întârzi să revină. Xerxes, care îi succedase lui Darius în 486, organizează în 481 o nouă expediție mobilizând o armată care, conform lui Herodot, numără 1700000 de oameni de origini dintre cele mai diverse și 1207 vase. Cifre fără îndoială exagerate, cel puțin în ceea ce privește soldații, dar care exprimă impresia de imensitate pe care o vor fi avut cei care au văzut sosind armata persană. Unii dintre greci, cuprinși de panică sau care sperau să obțină profit din atitudinea lor, rămân neutri sau se alătură, așa cum o fac tesalienii și telianii, invadatorului.

Infanteria persană coboară din Nord în 480, după ce traversase strâmtorile, flota o însoțește, urmând litoralul. În 481, treizeci de cetăți, reunite în congres la Istmul Corent sub conducerea Spartei, decisese să se alieze și să reziste; un corp de 7000 de oameni (în special pelopenesieni și focidieni) sunt postați la Termopile pentru a bloca defileul care, în acea epocă reprezenta, între mare și lanțul muntos, locul de trecere obligatoriu spre Grecia meridională, ei sunt conduși de către regale Spartei Leonidos care, văzându-se trădat și învăluit din spate, se sacrifică eroic împreună cu 300 de spartani pentru a permite restului trupei să bată în retragere, iar flotei ateniene și lacedemoniene să aibă timpul de a se replia spre sud prin canalul Euripe după o ciocnire nedeschisă cu flota persană la Capul Artemision din nordul insulei Eubeea, cele două confruntări au loc aproximativ simultan, în iulie 480.

IMPERIUL MACEDONEAN

Imperiul Macedonean a fost una dintre cele mai mari puteri militare ale antichitatii. El a fost început de Filip Macedoneanul și dus la apogeul puterii militare și întindere de către fiul acestuia Alexandru Macedon. Filip macedoneanul, a fost un elev strălucit al lui Epaminondas. El a stat la Theba 3 ani, timp în care învăța arta războiului. În 359, Filip ajunge regele Macedoniei. Primului său gând e să întarească stăpânirea macedonenilor asupra unei mari părți din Peninsula Balcanică prin supunerea unor triburi trace, să adică Ellada sub ascultarea sa. La Theba învățase modul în care trebuie organizată o armată de elită. Pentru îndeplinirea gândurilor sale de mare crează o armată modernă pentru epoca respectivă, al cărui nucleu în formă falangă. Falanga era formată din 16 rânduri (acest număr putea varia între 4 și 50). Armamentul obișnuit era compus din: casca, plată, scut rotund, lance și sabie cu două tăisuri. Filip impune supușilor o aspră disciplină și aduce unele îmbunătățiri în ceea ce privește armamentul. Infanteria era formată din mici proprietari, care poartă, ca și hoplitii greci casca, scut, sabie scurtă și lance. Inovația lui Filip: lungimea lancei variaza între 4 - 7 metri. Rândurile din spate au lance mai lungă, încât atunci când lancele sunt coborate soldatul din față este protejat de mai multe lance, falanga devenind un zid de fier. Rândurile sunt atât de scurte încât falanga se mișcă greu. Rolul ei pe câmpul de luptă este acela de a îngădui trupelor usoare să se răfacă la adăpostul ei, formând un metereș naclintit în jurul căreia pivotează restul oastei. Calarimea este formată din nobili macedoneni și, în parte, din traci. Și infanteria și cavaleria sunt antrenate și obișnuite cu manevrele tactice savante pe care Filip le învățase la Theba. Nașterea lui Alexandru a fost învaluită de multe povestiri fantastice de către biografi antici. A venit pe lume în ultimele zile ale lunii iulie a anului 356 î.e.n., în palatul de la Pella. Legenda spune că se născuse în noaptea când nebunul Herostrat incendiase templul zeiței Artemis din orașul Ephes, una din cele șapte minuni ale lumii. De la tatăl său, Alexandru a moștenit o inteligentă scriitoare, energia și îndrăzneala în momentele grele. Mama sa Olimpiada, o printesă epirotă vârstnică, autoritară, orgolioasă și adeptă a unor culte mistice (orifice și dionisiace), îi va transmite unele pasiuni violente, dragostea pentru literatură și dorința de glorie nestăpânită. Primul său pedagog, Leonida, o rudă săracă a Olimpiadei îi va da o educație "spartană", extrem de severă, până la vârsta de 13 ani. Mulți ani după aceea își va aminti Alexandru de vergile lui Leonida. În anul 343, copilul Alexandru împreună cu alți fii de la curte, camarazi de arme de mai târziu, ca Leonatos, Hephaestion, Nicanor, Marsyas ș.a., primeau ca profesor pe celebrul filozof Aristotel. Departă de Pella, în localitatea Mieza, timp de trei ani, ei au studiat temeinic ca într-un "pension". Pe vremea lui Plutarh, după cinci secole, se mai păstrau acolo bancile așezate în locuri umbroase unde predase Aristotel. Profesorul și învățatul Aristotel era considerat ca un "secretar al naturii", datorită variatelor sale cunoștințe enciclopedice din domeniul istoriei, retoricii, metafizicii, geografiei, științelor naturii ș.a., domenii în care l-a inițiat pe tânărul vâstar regal.

După încheierea misiunii sale de profesor al lui Alexandru, Aristotel s-a stabilit la Atena, unde a deschis o școală numită "Liceul". În marele oraș al culturii grecești, filozoful a atras în jurul său tineri dornici de învățatură din întreaga lume grecească, pe care l-a inițiat în tainele științelor naturii, ale literaturii, filozofiei, artei etc. "Universitatea" lui Aristotel din Atena luase locul "Academiei" lui Platon, fostul său profesor, unde învățatură avea un caracter abstract și idealist. În drumul său spre Orient, Alexandru a ținut mereu legătura cu fostul său dascăl, căruia îi trimitea la Atena plante, animale și diferite mineriuri pentru studiu, necunoscute în Grecia. Marele filozof a murit la un an (323 î.e.n.) după dispariția prematură a elevului său. Partidul antimacedonean din Atena îl alungase din oraș pe Aristotel, considerat ca om de încredere al Macedoniei și periculos

statului atenian. Biblioteca și laboratoarele de cercetare ale învățatului filozof au fost ravasite și în parte. Mandru că neamul său se tragea (după legenda) din Heracle și Achile, Alexandru memoriza cu pasiune versurile lui Homer, recita încântat din poezia lui Pindar și din tragediile lui Euripide. "Socotea și numea Iliada merindea trebuincioasă pe calea virtuții războinice" - scrie Plutarh. Legende din această perioadă vorbesc despre exercițiile sale fizice, despre pasiunea pentru vânătoare și despre ingeniozitatea cu care a știut să imblanzească pe armasarul său Bucefal, un cal excepțional, cu care va parcurge Orientul până la Indus. Studiile de la Mieza se terminară brusc în anul 340, când Alexandru fu rechemat la Pella, ca să țină locul părintelui său plecat la război în Tracia.

După faptele eroice de la Cheronea, unde comandase o aripă a oastei macedonene, Filip îl trimise într-o misiune diplomatică la Atena. Acolo admira pentru prima și ultima dată minunatele monumente de pe Acropole. Un dezacord între Alexandru și Filip s-a produs o dată cu noua căsătorie a regelui, când un unchi al Cleopatrei, noua regină contestase legitimitatea succesiunii la tron a printului. Alexandru se autoexilă în Epir, urmat de prietenii săi Harpalos, Ptolemeu, Nearh și alții. Impacarea și reanțarcerea la Pella a tânărului au fost opera corintianului Demaratos, cel care îi adusese calul Bucefal. Atunci când a fost asasinat Filip, Alexandru era în capitala regatului și nimeni nu i-a mai putut contesta dreptul la succesiunea tronului.

Portretul fizic al lui Alexandru nu a fost transmis în poza lui Plutarh, imortalizat în marmură sau bronz de sculptorul oficial al curții sale, Lisip din Sicyon, și reprodus pe monede, mozaicuri, picturi, etc. Dar adevăratul portret - realist - nu-l cunoaștem, deoarece Lisip l-a idealizat conform manierei timpului. Capul lui prezenta un aspect leonin, puțin aplecat spre umărul stâng, cu fruntea largă, parțial acoperită de suvitele unei coame bogate, cu ochi strălucitori și focosi, și o piele neobișnuit de albă.

Portretul moral al eroului apare mai sigur în descrierea lui Plutarh: temperament impulsiv, navalnic și foarte pornit. "Iar căldura trupului său - scrie același biograf - îl făcea pe Alexandru să bea și să fie iute la mânie", ca să treacă succesiv de la accese de furie nebunească, la căință și rusine pentru cele făcute. Aceste defecte, biografii îi opun calitățile unui om brav, energic, răbdător, în campanii, generos, spirit clar și șef militar neantrecut. Pe măsură ce a obținut marile succese în bătălii, pe măsură ce a cunoscut monumentele grandioase ale Orientului și a avut în față concepția despre monarhia autocrată, Alexandru a pierdut o parte din simțul măsurii, al ordinii și al cumpătării, ceea ce l-a adus în conflict grav cu macedonenii din anturajul său.

Deși armată, prin glasurile generalilor Antipater și Parmenion, recunoscu că reg pe Alexandru, în față noului monarh stăteau destule primejdii. În interior, eventualii pretendenți la tron - frați, veri, unchi și alte rude apropiate - au fost masacrați fără milă, cu excepția fratelui său Filip Arhidaios, considerat ca debil mintal. "Epurarea" s-a extins și în rândul nobilimii macedonene, Olimpiada, reanțarsă la Pella, se răzbună feroce pe rivala sa Cleopatra, silita să se spânzure.

Dispariția neașteptată a lui Filip a produs în Grecia o trezire a spiritului de libertate, atârnat de glasul lui Demostene. Liga de la Corint se considera eliberată de obligațiile asumate în viață, în față unui generalism macedonean mort în 336. Cu rapiditatea sa de acțiune, Alexandru frana imediat încercările de desprindere a orașelor grecești. La sfârșitul verii anului 336 apar în Tesalia, apoi la Termopile, unde delegații amficioniei delfice îl întămpină ca pe un șef al elenilor. Tebanii, atenienii și alții i-au trimis solii de supunere. La Corint, sinedrionul (consiliul)

ligii I-a recunoscut pe loc calitatea de hegemon in proiectata expeditie impotriva persilor.

Lui Alexandru ii ramanea acum asigurarea spatelui in nordul balcanic, unde numerosi dinasti traci si iliri aspirau de asemenea la independenta, dupa asasinatul de la Pella. In primele zile ale primaverii anului 335, tanarul rege aparut pe neasteptate in mijlocul Traciei, pe care o pacifica, trecu apoi Balcanii impotriva tribalilor si getilor. Cu o tactica iscusita infranse pe tribali, primi o solie de amicitie din partea celtilor de la Dunare si se indrapta in graba impotriva getilor de la nordul fluviului. Pe malul Istrosului au fost stranse cateva corabii si numeroase barci de pescari, cu ajutorul carora el a trecut pe neasteptate in campia getica, 500 de calareti si 4000 de pedestrasii. "In timpul noptii- scrie Arrianus (I, 4) - trecura cu totii dincolo, intr-un loc cu holde bogate, care ii ascundeau de priviri in timp ce se apropiau de mal. La revarsatul zorilor, Alexandru porni prin lanuri, dand ordin pedestrasilor sa culce graul cu lancile lasate de-a curmezisiul si sa inainteze astfel pana ce vor ajunge in locurile unde campul nu era cultivat. Cavaleria merse pe urmele falangei, tot timpul cat ii trebuia acesteia sa-si croiasca drum prin lanuri; in schimb, cand iesira din holde, Alexandru isi conduse cavaleria pe aripa dreapta si porunci lui Nicanor sa dispuna falanga in formatie largita.

Getii n-au rezistat nici macar celui dintai atac al cavaleriei. Indrazneala lui Alexandru, care trecuse cu atata usurinta si intr-o singura noapte Istrosul, cel mai mare dintre fluvii, fara sa aiba nevoie de vreun pod peste vadul apei, li se parea nemaipomenita; masivitatea falangei ii facu sa intre in panica, iar cavaleria lovise puternic in ei. Astfel si-a inceput domnia cel mai mare conducator al antichitatii. Luptele pentru cucerire au inceput imediat insa Alexandru s-a lovit de o alta mare putere militara, imperiul Persan condus de Darius. Intre cei doi conducatori au avut loc ciocniri armate la Granic, Issos si Gaugamela. Aceasta ultima infruntare intre cele doua puteri este cea mai importanta pentru ca victoria lui Alexandru insemna lichidarea puterii militare a Imperiului persan.

La Gaugamela, Darius si-a pus in joc intreaga multime a armatei sale randuita pe un front lung de 9 km, prin care putea usor invalui linia de bataie a lui Alexandru cu un efectiv de 40.000 de infanteristi si 7000 de calarasi. Dispozitivul persan cuprindea alternativ, in linie, infanterie, cavalerie, arcasi, care de lupta si elefanti. Numai aripa dreapta a lor fusese mai bine incheagata, ca o masa compacta alcatuita din cavaleria cea mai puternica.

In fata numarului imens al dusmanilor, geniul strategic al lui Alexandru a creat un dispozitiv cu totul nou, care-I oferea posibilitatea sa atace fulgurator masa dusmana, sa o impiedice astfel ca sa-l prinda in cleste. La aripa lui dreapta, in fata lui Darius, si-a asezat cavaleria de hetairi condusa chiar de el, iar in centru a randuit falanga ajutata de pedestrasii aliati usor inarmati. Comanda aripii stangi ce trebuia sa faca fata masei cavaleriei persane a fost incredintata lui Parmenion, generalul sau cel mai destoinic, care dispunea de cavalerie usoara si de alte unitati. Flancurile frontului lui Alexandru erau ferite de invaluire prin dispunerea unor unitati de arcasi ale carorsageti puteau lovi la mare distanta. Misiunea rezervelor strategice din urma frontului macedonean era in primul rand de a face fata unui eventual atac al inamicului, daca acela ar incerca o invaluire prin spate.

Lupta a inceput in dimineata zilei de 1 octombrie 331 si a fost mult mai inversunata decat cea de la Granic sau cea de la Issos. Atacul l-au deschis carele persane cu coase care atacau in siruri. Soldatii lui Alexandru s-au dat la o parte din drumul lor. Arcasii si aruncatorii de suliti bine

pregatiti din armata lui Alexandru au stiut sa loveasca la timp cu armele lor in caii si conducatorii acestor care, facandu-le inofensive. Ordinea, disciplina si rutina in lupta a armatei lui Alexandru au asigurat victoria asupra masei eterogene de persi care putea intra usor in debandada. Atacul hotarator l-a deschis Alexandru insusi, in fruntea hetairilor sai, navalind nebuneste peste randurile persane unde se gasea insusi Darius. A urmat o lupta disperata de cavalerie in care macedonenii si-au dovedit superioritatea. In acelasi timp, falanga macedoneana dadea peste cap centrul frontului persan intrat in panica. "Vazandu-se deodata amenintat din toate partile, Darius, fricos ca intotdeauna, intoarse cel dintai spatele, luand-o la fuga; indata frica puse stapanire pe persi..." (Arrianus). Dimpotriva, pe aripa stanga comandata de Parmenion, situatia devenise extrem de grava pentru macedoneni. Calarimea grea persana sparsese frontul macedonean si Parmenion pirduse controlul asupra oamenilor sai risipiti si gata de fuga. Aceasta l-a silit sa ceara disperat ajutorul lui Alexandru. Spre norocul lui Parmenion, victoriosii barbari au patruns in lagarul cu bagajele macedonenilor, au uitat de lupta si se preocupau numai de jaf. Cu aceasta, ultima rezistenta a dusmanilor a fost lichidata tot prin interventia salvatoare a lui Alexandru. Dar aceasta l-a intrerupt din iuresul lui pe urmele fugarului Darius, pe care spera sa-l captureze viu. A doua zi era prea tarziu, "Marele rege" fugise departe. In mainile invingatorului cadeau si de asta data, "carul, scutul, arcul si sagetile lui". Din invalmasagul luptei de la Gaugamela, la caderea noptii, s-au retras in ordine numai mmercenarii greci din solda marelui rege si cavaleria bactriano-sogdiana comandata de strategul Besos. Pierderile macedonene erau destul de insemnate. Cazusera 60 de hetairi din jurul lui Alexandru; comandanti de seama, ca Hephaision, Coinos si Medidas, fusesera grav raniti. Dar victoria era stralucita. In timp ce Parmenion punea stapanire in lagarul inamic, pe bagajele persane, pe elefanti si pe camile, Alexandru sarea in sa si relua urmarirea lui Darius, in cursul noptii. In goana secera cetele de fugari, captura mereu prazi si patrundea in Gaugamela (dupa o cale de 80 km fara popas). Fugarul, mai iute, ajunsese in orasul Ecbatana. Atat timp cat Darius era liber si in viata, Alexandru nu putea dormi linistit. Deocamdata renunta la urmarirea fugarului in folosul ocuparii marilor orase persane si a capturarii tezaurilor regale.

De la Gaugamela, Alexandru se indrepta numaidecat spre legendarul Babilon, orasul cu "o suta de porti de bronz", aparat de ziduri lungi de 90 km, de care el se apropia cu armata in linie de bataie. Dar nu fu intampinat cu sageti trimise de pe ziduri, ci cu flori aruncate pe carul in care statea Alexandru, in mars triumfal spre palatul de odinioara al lui Nabucodonosor. Satrapul Mazaios I se supuse si ramase ca guvernator al Babilonului, cu dreptul de a bate moneda, dar asistat de un general macedonean si de un trezorier grec. Alexandru petrecu 30 de zile la Babilon admirand vechile lui monumente pe care le si restaura. In timpul zeului suprem Marduk aduse sacrificii in prezenta magilor. Peste tot isi arata respectul fata de obiceiurile si religia Caldeei, persecutate pana acum de persi. Reusi prin atare comportament sa-si castige aceleasi simpatii ca in Egipt, Dar o data cu aceasta sedere in Babilon, Alexandru incepu sa-si dezvaluie indraznetul sau plan de a face colaboratori din supusi, iar nu sclavi cum ar fi dorit anturajul sau macedonean. Nobilimea persana isi dadu seama ca e preferabila colaborarea cu acest cuceritor, decat impotrivirea fara rost. De acum, din ce in ce mai multi nobili persani isi pastrau functiile administrativo-civile sau erau acceptati in anturajul militar al lui Alexandru.

Invingatorul strabatu apoi in 20 de zile drumul dintre Babilon si Susa, unde il astepta un detasament macedonean care pusese mana pe 50000 de talanti din palatul regal. In acest mare oras al Elamului mai descoperi si grupul statuar din bronz care ii reprezenta pe tiranoctonii Harmodios si Aristogheiton, lucrat de sculptorul Antenor si luat ca prada de Xerxes in 480, atunci

cand jefuise Acropola Atenei. Opera fu restituita atenienilor. Banii gasiti la Susa il ajutara a se achita de obligatiile fata de soldati si a pregati noi campanii, prin angajarea de alti mercenari. In palatul din Susa a instalat familia captiva a lui Darius.

In luna ianuarie a anului 330 isi propuse sa inainteze catre sud-est, pentru a cuceri orasele Pars (Persepolis) si Pasargades. Pana acolo avea de infruntat populatiile de munte ale uxilor, obisnuite a cere sume mari si de la regii persani, cand treceau prin vaile si potecile lor. Rezistenta muntenilor a fost infranta numai printr-o abila miscare de invaluire a lui Alexandru, in timp de noapte, cand a reusit sa le cada in spate.

In defileul cunoscut in antichitate sub numele de "Portile Persidei" intalni a doua impotrivire serioasa. Ariobarzanes, satrapul Persiei, ii opunea in acest loc o armata de peste 40000 de ostasi, adapostiti in spatele unot ziduri care barau vaile. Ei au respins primul atac al macedonenilor. A fost necesara tot o miscare de invaluire nocturna, condusa de insusi Alexandru, ca o parte din armata sa sa cada in spatele persanilor si sa-I puna pe fuga.

Acesta este cel mai important pas pe care l-a facut Alexandru in drumul spre cucerirea lumii. El deceda in 323 in varsta de 33 de ani. Gloria si legenda lui se sprijina nu numai pe faptele sale de arme. In Asia fiind, cererea cartii din Grecia si, printre autorii favoriti, se numara Eschil, Euripide si Sofocle. Spre deosebire de contemporani, se comporta omeneste cu cei invinsi, tratati de obicei ca animalele. Spre deosebire de Aristotel, cere-l invatase sa deosebeasca pe helen de barbar, Alexandru gandea ca toti oamenii sunt la fel. Aspiratia lui spre monarhia universala se intemeia pe conceptia lui despre om. Acorda toata grija si atentiile cuvenite femeilor din familia lui Darius, lucru neobisnuit pana atunci.

Dupa moartea lui Alexandru, imperiul creat se imparte intre generalii sai. Cultura greaca este raspandita pana la marginile de rasarit ale cuceririlor sale si ramane cea mai durabila cucerire. Este pentru prima data cand Europa exercita o influenta, pe acest paln, dincolo de Hellespont.

Razboiul Peloponesiac

Razboiul Peloponesiac este razboiul dintre cele doua ligi : Liga Peloponesiaca si Liga de la Delos.El s-a desfasurat intre anii 431-403 i.e.n

Determinat de lupta pentru hegemonie in Grecia, acest conflict a opus Sparta (conducatoare a Ligii peloponesiace) Atenei (care se afla in fruntea Ligii de la Delos). Ambele tabere au utilizat toate rezervele materiale si umane de care dispuneau, ceea ce va duce la secatuirea potentialului lor militar si economic. Pretextul razboiului l-a reprezentat asedierea coloniei Corintului, Potideea, de catre Atena. Corintul cere ajutor Spartei, iar Atena ia masuri dure impotriva Megarei, aliata a Corintului, careia ii interzice comertul cu orasele Ligii de la Delos. Operatiunile militare se desfasoara in special sub forma invaziilor pustiitoare ale spartanilor si aliatilor acestora impotriva Atenei si a zonelor care-i raman fidele. Distrugerile au fost amplificate de marea epidemie de ciurma, care afecteaza grav Atena (429 i.H.), liderul atenian Pericle numarandu-se si el printre victime. Conflictete interne din Atena, dar si gravele neintelegeri ale acesteia cu aliatale sale din Liga de la Delos au amplificat dezastrul. Una dintre cele mai grave

infrangeri suportate de Atena în timpul războiului peloponesiac a fost batalia de la Asinaros, lângă Siracuza (413 î.H.), în urma căreia generalii atenieni sunt executați împreună cu 12 000 de cetățeni – soldați ai Atenei. După o ultimă înfrângere, la Aigos Potamos (în 405 î.H.), Atena este obligată să-și predea flota spartanilor și să-și dărâme fortificațiile în anul următor. Imperiul atenian format în secolul al V-lea î.H. era definitiv distrus, toate posesiunile maritime ale atenienilor, cu excepția insulei Salamina, fiind pierdute.

ROMA ANTICA

Potrivit tradiției, Roma a fost întemeiată în anul 753 î.e.n. de Romulus și Remus; însă cea mai veche așezare descoperită aici datează, potrivit materialelor arheologice, de prin secolul al X-lea î.e.n. De la sfârșitul secolului al VI-lea î.e.n., Roma a devenit centru politic al republicii sclavagiste romane, iar din secolul I î.e.n. al Imperiului roman. În anul 64, în timpul domniei lui Nero, o mare parte a orașului Roma a fost mistuită de incendiu. Reconstruită în timpul Flavilor, Roma a fost marită, mai ales sub împărații Traian, Adrian și Caracalla. Mutarea capitalei imperiului la Constantinopol (330), împărțirea imperiului (395), căderea imperiului roman de apus (476) și migrațiunea popoarelor au dus la decăderea orașului.

Imperiul roman a fost unul dintre cele mai puternice și mai mari state ale lumii antice. Cea mai veche perioadă din istoria Romei este cunoscută în istorie sub denumirea de „perioada regalității”, care ar fi durat, potrivit tradiției, aproximativ două secole și jumătate (753-509 î.C.). Organizarea socială a Romei în această perioadă era democrația militară; locuitorii Romei (populus romanus) erau împărțiți în trei triburi a câte zece curii, fiecare curie având câte zece ginti. Principalele instituții ale statului roman incipient erau adunarea bătrânilor (senatus), adunarea poporului pe curii (comitia curiata), care alegea pe toți magistratii și regele (rex), ales de adunarea poporului. În cursul evoluției sale din această perioadă populația Romei s-a împărțit în patricieni (aristocrația gentilică) și plebei (reprezentanți ai triburilor aservite), amândouă categoriile fiind formate din oameni liberi, sclavia, incipientă, având un caracter patriarhal. În secolul al VI-lea î.C. Roma a cunoscut o perioadă de dominație politică etruscă, care a influențat tradiția, instituțiile politice și arhitectura secolelor următoare.

La sfârșitul secolului al VI-lea î.C. (potrivit tradiției romane în anul 509 î.C.), la Roma s-a instituit republica, autoritatea regală fiind înlocuită prin aceea a doi magistrați, numiți la început praetori, iar apoi consuli, aleși dintre patricieni, de către adunarea poporului. Senatul, alcătuit din patricieni, a devenit organul suprem al puterii în republica română, dând acesteia un caracter net aristocratic. În cursul unui îndelungat proces istoric (sec VI-III î.C.) s-au efectuat importante reforme sociale, care au pus bazele organizării statului roman în forma cunoscută de istorie. Principalul continut al istoriei interne a statului roman în perioada republicană timpurie îl constituie lupta plebeilor cu patricienii pentru pământ și pentru egalitate în drepturi politice. Lupta dintre patricieni și plebei încheiată în 287 î.C. a dus la importante modificări în structura socială a statului roman; populația liberă a Romei s-a împărțit în caste (ordines), în fruntea cărora era noua aristocrație (nobilitas), alcătuită din vârfurile patriciene și plebeiene.

În a doua jumătate a secolului al V-lea î.C., Roma dispunând de o excelentă organizare militară, a inițiat o politică expansionistă în Latium, apoi în Italia. În urma războiului cu coaliția orașelor latine (340-338 î.C.), care i-a adus hegemonia în Latium și a războaielor cu samniti (343-341, 327-304 și 298-290 î.C.), Roma a cucerit întreaga Italie centrală de pe ambele versanți ai Apeninilor. După cucerirea Italiei centrale Roma a ajuns în conflict cu orașele grecești din sudul Italiei. În urma războiului cu regele Etruriei, Pyrrhos (280-275 î.C.), și a asediului Tarentului (272 î.C.), Roma a ocupat toată Italia de sud.

După ocuparea Italiei și organizarea ei din punct de vedere politic, social-economic și administrativ, interesele Romei s-au ciocnit de cele ale Cartaginei. Lupta pentru supremație în bazinul mediteranean a dus la cele trei războaie denumite, războaie punico. În urma primului război punic, Roma a obținut Sicilia, dar forța economică, politică și militară a Cartaginei rămânea aproape intactă. În cursul celui de-al doilea război punic armata cartagineză, condusă de Hanibal, a invadat Italia, pricinuind armatei romane înfrângeri zdrobitoare la Lacul Trasimene și mai ales la Cannae. Dar tactica temporizatoare elaborată de Fabius Cunctator, precum și campaniile din Spania și Africa conduse de Publius Cornelius Scipio, au hotărât soarta războiului; Cartagina a suferit o grea înfrângere la Zama și a pierdut în favoarea Romei toate posesiunile de peste mări. În urma celui de-al doilea război punic Roma a obținut hegemonia în bazinul apusean al Marii Mediterane și și-a îndreptat atenția spre răsărit (unde ocupase Iliria). În urma a trei războaie Macedonia a fost înfrântă și supusă. După înfrângerea unei mari răscoale antiromane (148-149 î.C.) Macedonia a fost transformată în provincie romană, iar în 146 î.C., după înfrângerea răscoalei Ligii Aheene orașele grecești au fost subordonate provinciei romane Macedonia. În acest timp, Cartagina s-a refăcut din punct de vedere economic; un nou război, al treilea război punic (149-146 î.C.), provocat de romani, a avut drept rezultat zdrobirea Cartaginei (care a fost darămintă și includerea teritoriilor acesteia în provincia romană Africa).

După consolidarea stăpânirilor în provincia Balcanică și după zdrobirea Cartaginei, romanii au început ofensiva pentru cucerirea teritoriilor asiatice. În 129 î.C., regatul Pergamului și posesiunile sale au fost transformate în provincie romană; aceeași soartă a împărtășit-o Bithynia în 75 î.C.. În Asia Mică rămânea liber regatul Pontului, care sub conducerea lui Mitridate al VI-lea Eupator a încheșat în jurul lui o vastă uniune politică îndreptată împotriva Romei. În urma a trei războaie Roma a înfrânt pe Mitridate, ocupând toate teritoriile stăpânite sau controlate de acesta. Profitând de puternica criză politică a statelor elenistice, romanii au înfrânt și au transformat în provincii romane statul Seleucidilor (Siria) (64-63 î.C.) și statul Ptolemeilor (Egiptul) (30 î.C.), Roma impunându-și astfel hegemonia și în bazinul răsăritean al Marii Mediterane.

În secolele II-I î.C., ca urmare a transformării Romei într-un mare stat maritim, s-au dezvoltat comerțul, capitalul financiar și camatariatul și a crescut rolul cavalerilor în viața politică și socială a statului. Spre sfârșitul secolului I î.C. Roma devenise unul dintre cele mai mari și mai puternice state ale lumii antice. Creșterea imensă a numărului de sclavi în urma războaielor de cucerire și introducerea pe scară largă a muncii acestora în producție au marcat generalizarea modului de producție sclavagist la Roma. Consecințele principale ale acestui fapt, eliminarea treptată a producătorilor liberi, concentrarea pământului și formarea latifundiilor, precum și ascuțirea contradicțiilor sociale au provocat o largă mișcare socială

pentru înfaptuirea unei reforme agrare, condusa de fratii Caius si Tiberius Gracchus. În secolele II-I î.C. au avut loc puternicele rascoale ale sclavilor din Sicilia si rascoala condusa de Spartacus. În acelasi timp s-au răscolit si aliatii italici ai Romei care, desi înfrânti au obtinut cetatenia romana. Miscarea sociala a gracchilor, rascoalele sclavilor, razboiul aliatilor, complotul lui Catilina au fost semne ale crizei politice si sociale. Încercând sa rezolve criza, conducatorii armatei, ai cavaleriei si ai plebei, Pompei, Crassus si Cezar s-au unit formând primul triumvirat (59 î.C.). Lupta pentru putere a luat forme ascutite. Dupa ce în 52 î.C. Pompei a fost ales consul fara coleg, instituind în fapt dictatura, Cezar a trecut Rubiconul (49 î.C.) în fruntea armatei cu care cucerise Galia, a ocupat întreaga Italie, l-a înfrânt pe Pompei si pe partizanii acestuia devenind conducator unic al statului roman. Senatul l-a numit pe Cezar dictator pe termen nelimitat, tribun pe viata si censor. Reformele înfaptuite de Cezar au netezit calea instaurarii imperiului. Lupta pentru putere, care a continuat si cu mai multa violenta dupa asasinarea lui Cezar (44 î.C.) s-a sfârșit dupa un lung razboi civil cu instituirea principatului de catre Octavian August (27 î.C.).

În timpul principatului s-a întarit proprietatea funciara mijlocie si s-au dezvoltat viata oraseneasca, mestesugurile si comertul. În secolul I î.C. si I D.C. si mai ales în perioada lui August (numita si epoca de aur a artei si literaturii romane), cultura romana a atins apogeul. Cele mai remarcabile personalitati ale epocii au fost oratorul Cicero, poetii Virgiliu, Horatiu, Ovidiu, istoricii Salustiu, Cezar, Trogus, Pompeius, Titus Livius, Tacit, Suetoniu, naturalistul Pliniu cel Batrân.

O caracteristica importanta a perioadei I-II D.C. a fost întarirea procesului de romanizare a provinciilor unde locul vechilor rânduieli a fost luat de cultura si civilizatia superioara a Romei si cresterea rolului provincialilor în viata imperiului. Traian (98-117), primul provincial devenit împarat, i-a înfrânt pe daci în doua campanii sângeroase (101-102 si 105-106), transformând cea mai mare parte a Daciei în provincie romana.

În secolul al III-lea Imperiul roman a intrat în criza; pe plan politic aceasta s-a manifestat în dese schimbari de împarati, în urma razboaielor civile dintre pretendenti, în slabirea rolului aristocratiei senatoriale, în cresterea rolului politic al armatei, în tendintele unor provincii de a se rupe de imperiu (Galia, Hispania, Britania si regatul Palmyrei) si în rascoale ale coloniilor si populatiilor supuse. În sec. al III-lea sunt remarcabile domniile împaratiilor Septimius Sever, Aurelian si Diocletian. În timpul lui Aurelian administratia romana a parasit Dacia, sub presiunea gotilor si a dacilor liberi.

Constantin cel Mare (306-337) a continuat reformele sociale si politice ale lui Diocletian; el a împartit imperiul în patru prefecturi (Galia, Italia, Iliria si Orientul), a mutat capitala la Constantinopol, oras cladit de el. În anul 313 a dat edictul de toleranta în favoarea crestinismului. Dar, sfâsiat de luptele interne pentru putere, de cresterea luptei de clasa, de atacurile poparelor din afara, Imperiul roman nu mai putea sa revina la vechea lui stralucire. La sfârșitul sec. al IV-lea, Theodosius (379-395) a realizat ultima reunire a imperiului sub o singura autoritate. Dupa moartea sa, imperiul s-a împartit definitiv în formatiunile politice cunoscute sub numele de Imperiul roman de apus si Imperiul roman de răsarit.

În anul 410 Roma a fost ocupata si jefuita de vizigoti, condusi de Alaric si în 455 de vandali, condusi de Genseric. În anul 476 ultimul împarat roma, Romulus Augustus, a fost detronat de

Odoacru, comandantul mercenarilor germani si pe teritoriul Italiei s-a constituit primul regat barbar. Imperiul roman de rasarit, adaptându-se, datorita unor conditii speciale, dezvoltarii istorice, s-a transformat, în urma unor procese complexe, într-un stat feudal cunoscut sub numele de Imperiul Bizantin, care a continuat sa existe pâna în secolul al XV-lea.

Colosseum (70-80) este cunoscut sub aceasta denumire datorita unei statui gigantice a Împaratului Nero care se afla în apropierea sa, dar adevaratul sau nume este Amfiteatrul lui Flavian. In el se desfasurau luptele dintre lei si crestini, precum si alte spectacole fiind una din cele mai cunoscute piese de arhitectura din lume.

Zeii Egiptului Antic

Thot, scribul zeilor

Thot era zeul scrieri, al limbi si stapanul cuvintelor divine. In general el era simbolul intelepciunii. Thot era reprezentat sub forma unui babuin sau ibis. Lui Thot i-a fost atribuita ca sora zeita Sesat, „stapana cartilor,,. Se considera ca Thot, zeul masurii, era legat de pasarea ibis datorita lungilor salturi care masurau patru palme.

Hathor, zeita feminitatii

Hathor era o zeita celesta :numele sau Hwt-Hr inseamna „Casa lui Horus,,. Conform unui mit, ea s-a nascut in acelasi moment in care Ra a devenit zeul Soare. Hathor era reprezentata sezand laga Ra in barca solara. Ea era si protectoarea dragostei, a muzicii si a dansului, fiind venerata de artisti. Templele dedicate lui Hathor prezinta o particularitate : capitelurile cu capul zeitei cu urechi de vaca, animalul sau sacru. Sunt deci considerate „capiteluri hathorice”, pe care le gasim in temple ca Deir el-Bahri si Abu Simbel.

Anubis, pazitorul necropolelor

Lumea mortilor, atat de importanta pentru egipteni, se gasea sub protectia lui Anubis. Acesta era reprezentat sub forma unui om cu cap de sacal, acesta fiind animalul lui sacru. Ca protector al necropolelor, zeul aparea si pe sigiliile care inchideau portile mormantului. Tot legat de taramul mortilor e si rolul lui Anubis din timpul cantariri sufletului. Zeul conducea ritualul in Sala celor Doua Adevaruri. Aici trebuia sa cantareasca sufletul si da vada daca e la fel de usor ca statuia- imagine a zeitei Maat. Langa Anubis aparea si Thot care il asista, notand rezultatul cantaririi.

Sobek, zeul crocodil

Crocodilii sunt importanti pentru egipteni. Inca din timpurile stravechi le-a fost asociat acestor animale zeul Sobek. El este infatisat cu corp de om, cap de crocodil si coroana cu coarne rasucite, pene si uraeus. Conform unor legende, era creatorul lumii, iesit din apele haosului sau Nun. Fiind crocodil el era un zeu pozitiv dar si negativ. In textele sarcofagelor crocodilul apare ca demon a lumii de apoi, care trebuia distrus.

Bastet, zeita pisica

Bastet era protectoarea familiei. Ea era considerata si zeita a lumii. In templul lui Bastet erau crescute pisici, sacrificate si apoi mumificate.

Sakhmet, zeita leoaica

Sakhmet era reprezentata cu un disc solar si un uraeus, in forma unei leoaice sau unei femei cu cap de leoaica. Era supranumit si „cea puternica”, dar in realitate acest atribut ii revenea lui Hathor care, conform legendei cand oamenii conspirau impotriva lui Ra se transforma in Sakhmet, pentru ai distruge. Sakhmet simboliza flacarile solare. Functia ei era de a distruge dusmanii zeului Ra.

Seth, zeul dezordinii

Seth era zeul negativ al egiptului. Dupa o legenda se spune ca Seth a fost aruncat in adancurile lumii de dincolo de catre Horus cand Seth a pierdut o batalie. De acea in fiecare noapte il trimite pe Apofis sa-l impiedice pe Ra sa termine calatoria nocturna a Soarelui. Pentru ca daca soarele nu straluceste pe cer, Seth poate iesi la suprafata.

Razboaiele punicе

Aproape acum 3000 de ani, oierii si-au construit case pe dealurile de langa Tibru. Aceste asezari au crescut treptat si astfel au ajuns sa formeze orasul Roma.

Istoria politica a Romei este marcata de trei perioade. In prima perioada 753-509 ien orasul s-a dezvoltat de la un sat la o cetate condusa de regi. Apoi romanii au trecut de la regi la Republica Romana in a doua perioada 509-27 ien. Urmand caderii republicii, Roma cade sub dominatia imparatilor si infloreste pentru alte cinci secole intre 27ien-476en.

Roma timpurie era un oras mic dar a mostenit traditia expansiunii de la etrusci. Dorinta de expansiune era incurajata de o populatie in crestere si de nevoia de pamant pentru plebei.
37435oct67mv17v

Roma a putut sa se extinda pentru ca era mai stabila politic decat inamicii sai.

Romanii au adoptat o politica militara agresiva, desi nu erau suficient de puternici pentru a deveni stapanii peninsulei. Au luptat aproape un secol doar pentru a-si asigura siguranta fata de etruscii, gali si popoarele celtice.

In timpul secolului urmator romanii s-au concentrat asupra avantajoasei pozitii geografice in centrul peninsulei in masura in care etruscii din nord si grecii din sud se luptau intre ei. Romanii

si-au facut armata mai flexibila adoptand sulitasi, folosind cavaleria si organizandu-si infanteria in grupuri mici care erau superioare in lupta pe munte. Aceste noi metode militare au permis Romei sa cucereasca tot nordul Italiei inclusiv Latium in 335i.e.n.

Imediat in sudul Romei era Liga Latina compusa din 30 de orase care imparteau limba si festivalele religioase. In timpul secolelor IV-V i.e.n. Roma a dominat treptat aceste orase si astfel dizolva liga si au facut supusi atat pe Latini cit si pe Etrusci. cv435o7367mvvl

In acelasi timp, Roma s-a extins si mai spre sud si si-a anexat si bogatele terenuri agricole din Campania, o regiune de la marginea Marii Tirenene in 295i.e.n. Expansiunea a facut ca Roma sa intre in conflict cu popoarele din centrul Italiei, Samnitii, care atacau frecvent orasele din Campania. Locuitorii Campaniei au format o liga cu centrul in Capua care a cerut Romei sa-i apere impotriva Samnitilor.

Romanii au luptat in trei campanii impotriva Samnitiilor intre 343 si 290 i.e.n.

In ciuda unor pierderi serioase Roma in cele din urma a triumfat.

Indata ce romanii si-au asigurat dominatia asupra Etruscilor din nordul Italiei si a Samnitiilor din centrul Italiei ai inceput sa atace orasele grecesti care controlau inca sudul peninsulei. Aceste orase au cautat ajutor impotriva romanilor la regele Pyrrhus din Epirus. Acesta invadeaza Italia , dar in ciuda primelor victorii importiva armatelor romane a fost invins romanii preluind Tarentul in 271i.e.n

Din anul 266 i.e.n. Roma controla Italia in intregime.

Dupa cucerirea Italiei ,Roma a intrat in conflict cu cel mai periculos inamic pe car l-a intalnit pana acum, Cartagina .

Cartagina era o colonie Feniciana cu centrul in orasul cu acelasi nume din nordul Africii intemeiata in jurul anului 800 i.e.n.. Armata cartaginezilor era compusa din mercenari si condusa de generali alesi pe cale ereditara. Cartaginezii erau numiti de romani: puni.

Impotriva Cartaginei s-au purtat trei razboaie.

PRIMUL RAZBOI PUNIC(264-241 I.E.N.)

Razboiul dintre Roma si Cartagina a inceput in orasul sicilian Messina. Mercenarii care controlau acest oras au cerut Cartaginei sa le acorde ajutor militar impotriva regelui Hiero II, dar apoi au apelat la Roma pentru ajutor impotriva cartaginezilor. Cartagina era mai bogata ca Roma. In acelasi timp avea ce mai mare flota di Mediterana, in timp ce romanii nu mai luptasera pe apa inainte. Roma si-a construit o flota, dar generalii neavand experienta au decis sa organizeze bataliile pe mare ca cele de pe uscat. Romanii au folosit carlige pentru a prinde vasele inamice in timp ce soldatii infanteriei treceau in vasul inamic pentru o batalie corp la corp. Aceasta tehnica desi stangace dar practica a permis Romanilor sa invinga flota Cartaginezilor. In 242 un comandant curajos a atacat flota Cartaginei pe timp de furtuna reusind sa iasa invingator, scufundand 50 de vase Punice si capturand alte 70.

Dupa aceasta infrangere Cartagina a fost nevoita sa plateasca o suma imensa de aproape 3.200 de talanti-echivalentul cu plata pe un an a 200.000 de soldati romani. Astfel Roma a devenit cea mai

mare putere din vestul Mediteranei.

AL II-LEA RAZBOI PUNIC (218-201 I.E.N.)

Cartagina, un oras cu mai putin de 500000 de locuitori facea eforturi mari sa plateasca enorma suma datorata Romei dupa primul Razboi Punic. Conducatorii

l-au trimis pe generalul, Hamilcar Barca, in Spania unde a incercat sa intemeieze colonii pentru a plati reparatiile de razboi.

A cucerit cu succes o mare parte din Spania si a dezvoltat o regiune miniera. In 221 i.e.n. fiul lui Hamilcar, Hanibal, devine comandantul fortelor Cartagineze in Spania si in urmatorii 20 de ani acest tanar general devine cel mai de succes comandant care i-a infruntat pe romani in batalie. Cand Roma si-a facut o alianta cu orasul spaniol Saguntum, Hanibal a privit aceasta actiune ca o interferenta in afacerile cartagineze si a asediat orasul. In 218 i.e.n. Roma declara razboi Cartaginei pentru a doua oara.

Romanii se asteptau sa lupte in Spania, dar Hanibal i-a surprins si a invadat Italia inainte. In unul din cele mai mari marsuri ale istoriei militare, si-a adus armata incluzand elefantii de razboi africani prin sudul Frantei si Alpii din nordul Italiei toate in mai putin de cinci luni. Desi si-a pierdut o treime din armata in timpul trecerii muntilor, galii din nordul Italiei s-au alaturat lui dandu-i 50.000 de oameni inarmati in primavara lui 217 i.e.n

Acest numar tot era foarte mic in comparatie cu armata romana de jumatate de milion de soldati pe care Roma putea sa-i recruteze din Italia, dar cu resursele si cu geniul lui Hanibal armata cartagineza a stat in Italia aproape 15 ani.

Dupa ce Hanibal a spulberat armata romana in batalia de la lacul Trasimeno din 217 i.e.n. Adunarea romana a cerut o actiune imediata si o solutie rapida. Consulii erau autorizati sa atace , dar Hanibal a fost cu un pas inainte si astfel cavaleria sa a invins legiunile romane in dezastrul de la Cannae in 216 i.e.n.

Potrivit istoricului grec Polybius, Roma a pierdut aproape 70.000 de cetateni si trupe aliate si alte 10.000 capturate in timp ce mai putin de 6.000 de cartaginezi au cazut. A fost cea mai mare infrangere suferita de trupele romane.

Teribilele pierderi de la Cannae au provocat panica la Roma, dar batalia s-a dovedit a fi un punct de rascruce in efortul militar roman.

Nobiliau au contribuit la razboi voluntar permitand sclavilor sa serveasca drept vaslasi pentru flota romana.

In final Adunarea a permis Senatului care era mai precaut sa conduca cursul razboiului. Intre 214 si 210 i.e.n. Roma redobandeste marile orase din sudul Italiei (Capua si Tarentul) si Sicilia.

Roma a inceput ofensiva in Spania in 209 i.e.n., cand trupele conduse de Publius Cornelius Scipio au intrerupt liniile de aprovizionare ale cartaginezilor. In anul urmator Scipio l-a invins pe fratele lui Hanibal, Hasdrubal, si romanii i-au alungat pe cartaginezi in Spania pentru totdeauna. Armata cartagineza din Italia condusa de Hanibal avea si ea probleme din cauza refuzului Cartaginei de a trimite trupe si arme suplimentare. In 207 i.e.n. Hasdrubal a trecut Pirineii din

Spania pentru a-l ajuta, dar a fost ucis de romani in batalia de la raul Metaurus din nordul Italiei.

Trupele romane au invadat apoi Africa si Hanibal a fost chemat din Italia pentru a apara teritoriul cartaginez. In 202 i.e.n. in batalia de la Zama, Scipio l-a invins pe Hanibal si astfel a primit numele de Africanul-cuceritorul Africii.

Roma a cerut Cartaginei sa plateasca o suma enorma care avea sa fie platita in 50 de ani totodata fortand-o sa cedeze posesiunile din afara Africii si sa pastreze doar zece corabii.

AL III-LEA RAZBOI PUNIC (149-146 I.E.N.)

Cartagina accepta cu umilinta cererile, dar senatorul roman Marcus Cato era obsedat de teama fata de Cartagina incat fiecare discurs era terminat cu: "Si Cartagina trebuie distrusa". Roma a cautat o ofensa minora pentru a incepe un nou razboi impotriva Cartaginei. Dupa o perioada grea de asediu de trei ani orasul a cazut in fata armatei romane comandata de Scipio Aemilianus, nepotul victoriosului de la Zama, Cartagina devenind provincia Africa.

INVAZIA GRECIEI SI A MEDITERANEI ESTICE

In timpul urmatoarelor 50 de ani dupa infrangerea lui Hanibal din al doilea Razboi Punic, amestecul Romei in Mediterana de est creste substantial. In deceniul urmand anului 220 i.e.n. ,Roma a stabilit un protectorat dealungul coastei Illyriei. Aceasta actiune supara pe regele Philip al V-lea de Macedonia, care detinea puterea in Grecia.

In al doilea razboi Punic acesta incheiase un tratat cu Hanibal dar nu l-a ajutat prea mult. Dupa infrangerea lui Hanibal la Zama, inamicii lui Philip cer Romei sa elibereze orasele grecesti de sub dominatie Macedoniana. Romanii au invadat Grecia in 197 i.e.n. cand legiunile lor au iesit victorioase la Cynoscephalae in regiunea Thesaliei. Cu doi ani mai tarziu generalul roman Titus Quinctius Flaminius garanteaza libertate tuturor oraselor grecesti si le-a trecut sub proiectie Romana.

Ajutorul acordat oraselor grecesti duce Roma in conflict cu cel mai puternic rege al regiunii, Antiochus al III-lea, al carui imperiu se intindea din Asia Mica delungul Mesopotamiei si al Iranului pana in India. Antiochus a ales sa invadeze Grecia si duce Roma intr-un razboi care s-a terminat cu infrangerea sa in 189 i.e.n. Romanii l-au fortat sa plateasca cea mai mare suma inregistrata in lumea antica 15.000 de talanti. Antiochus de asemenea trebuia sa renunte la o mare parte din corabiile si din elefantii sai de razboi si sa-si retraga trupele din Asia Mica in capitala sa Antioch din Syria.

Cand generalul roman Lucius Aemilius Pallus a infrant Macedonia si aliatii sai greci la Pydinia in 168 i.e.n. a luat 1000 de nobili greci ca ostateci si a inrobit peste 150.000 de barbati, femei si copii din nordul Greciei. Nu se mai putea vorbi de lupta romanilor pentru libertatea grecilor.

Grecii si macedonenii au incercat sa se revolte impotriva Romei dar dupa o batalie grea au fost invinsi. In 146 i.e.n. armatele romane au atacat orasul antic Corint, au luat comorile si au inrobit locuitorii. Intr-un singur an Roma distrusese si Cartagina si Corintul. Celelalte orase stiau la ce sa se astepte din partea romanilor, la robie si la distrugere.

Victoria Romei asupra Cartaginei a adus Sicilia in 241, Sardinia in 237, Spania in 201 si nordul Africii in 146 i.e.n. sub controlul acesteia. Ca rezultat al razboaielor din estul Mediteranei Roma

a luat controlul Greciei in 146, Macedoniei in 146 si vestul Asiei Mici in 129 i.e.n.. Romanii priveau Marea Mediterana ca "*mare nostrum*" (marea noastra) de cand controlau aproape tot perimetrul acesteia.

Aici se sfarsesc cele mai mari cuceriri savarsite de Roma.